

Bosuitbreiding in Vlaanderen: (on)mogelijk!?

Met de *Bosbarometer* houdt de Vereniging voor Bos in Vlaanderen de vinger aan de pols van het Vlaamse bosbeleid (www.vbv.be/bosbarometer/). Deze Bosbarometer evalueert aan de hand van een aantal meetbare indicatoren het bosbeleid in Vlaanderen. De voorbije drie jaar zagen we een aantal positieve evoluties. Op heel wat punten scoort het bosbeleid echter ondermaats. Zo blijkt bv. dat de oppervlakte bos in Vlaanderen in 2008 verder stagneert.

In 1997 was het realiseren van 10.000 ha bosuitbreiding nochtans één van de beleidsdoelen in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV). Het Vlaamse bosareaal moest tussen 1994 en 2007 toenemen van 146.000 ha tot 156.000 ha. Dit doel werd niet bereikt. In 2008 was er immers minder bos dan in 1994. Hoe kan dit verklaard worden?

Een onrealistisch doel?

“Vlaanderen is dichtbevolkt en sterk ontwikkeld, waardoor er onmogelijk nog veel bos bij kan.”

In vergelijkbare regio's in onze buurlanden kan het echter wel. Groot-Londen heeft ongeveer evenveel bos als Vlaanderen, maar is 5 keer zo dichtbevolkt. Île-de-France en Nordrhein-Westfalen hebben een vergelijkbare bevolkingsdruk, maar ongeveer 2,5 keer zo veel bos.

“7 % Bosuitbreiding op 13 jaar is onrealistisch in een dichtbevolkt land.”

In Nederland nam de bosoppervlakte op 18 jaar tijd (1983-2001) met 8 % toe (+26.000 ha). In de Engelse Midlands bv. steeg de bosoppervlakte van 6 naar 16 % van de landoppervlakte in 14 jaar door de samenwerking tussen overheid, middenveld, bedrijven en het brede publiek (www.nationalforest.org). Ook in Denemarken nam de oppervlakte bos toe met 9 % (+40.844 ha) op 10 jaar tijd (1990-2000) (www.statbank.dk). De beoogde bosuitbreiding in Vlaanderen is ambitieus, maar haalbaar, wanneer iedereen (politiek, middenveld, ambtenaren, het brede publiek) hetzelfde doel – bosuitbreiding – voor ogen heeft.

PETER VAN GOSSUM, UGent, Labo voor Bosbouw

Figuur 1: Tijdens de opening van de Week van het Bos 2009 overhandigde de Vereniging voor Bos in Vlaanderen de Bosbarometer aan de minister van Leefmilieu. De oppervlakte bos in Vlaanderen stagneert: werk voor de boeg! © Projectbureau Parkbos

Landbouw of bosuitbreiding?

Uit onderzoek is gebleken dat het falen van het Vlaamse bosuitbreidingsbeleid grotendeels het gevolg is van de ondergeschikte positie van het bosuitbreidingsbeleid ten opzichte van het landbouwbeleid. Enkele belangrijke oorzaken voor het falen zijn:

- Een landbouwsector die assertief de bosuitbreidingsinitiatieven bestrijdt. Landbouwers in Vlaanderen willen vaak liever geen bos in de nabijheid van hun landbouwgrond, en de landbouwsector ziet het inkrimpen van het landbouwareaal niet graag gebeuren. Deze sector slaagt er bovendien in op efficiënte wijze politici te mobiliseren. Bovendien ontbreekt ook het cruciale ambtelijk draagvlak bij de landbouwadministratie om de doelstellingen op vlak van bosuitbreiding waar te maken.
- Dit fenomeen wordt verder versterkt door het NIMBY-syndroom (not in my backyard). Onder landbouwers heerst ook heel wat sociale druk. Waar individuele landbouwers wel bereid zouden zijn om te bebossen, of (een deel van) hun terreinen te verkopen voor bosuitbreiding, is de sociale druk om dit niet te doen zo hoog dat vele potentieel geïnteresseerde landbouwers deze stap toch niet zetten.

Figuur 2: Bosuitbreiding verloopt niet altijd zonder slag of stoot (links, © VBV). Al kan het ook anders... (rechts, © VBV)

- **Obstakels in de federale landbouwwetgeving (pachtwet, veldwetboek):**
 - Het veldwetboek verleent aan gemeentebesturen een vergunningsbevoegdheid m.b.t. bebossingen (ook door openbare eigenaars en zelfs door het Agentschap voor Natuur en Bos). Hierdoor zijn gemeentes in staat om bosuitbreiding op hun grondgebied tegen te houden, zelfs indien dit gebeurt op initiatief van een hogere overheid. Sommige gemeentes benadrukken dat bosuitbreiding op hun grondgebied pas kan gebeuren nadat de ruimtelijke bestemmingsplannen (cfr. Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen) de beloofde 750.000 ha landbouwgebied hebben aangeduid. Andere houden bosuitbreiding soms tegen met het argument dat zij de lasten van de nood aan stedelijke recreatiegebieden en -mogelijkheden niet willen dragen. Steden proberen immers vaak hun groengebieden te realiseren in naburige rurale gemeenten.
 - In Vlaanderen is 65 % van de landbouwgrond verpacht (Gotzen, 1997). De pachtwet zorgt ervoor dat een privé-eigenaar deze landbouwgrond niet kan opzeggen wanneer hij/zij zijn/haar terrein wil bebossen. Omgekeerd kan een pachter niet bebossen zonder toelating van de verpachter. Hierdoor worden veel mogelijke initiatieven van bij aanvang gehypothekeerd.
- **De te lage bebossingsubsidies:** de bebossingsubsidies zijn lager dan de landbouwsubsidies, waardoor het inkomen van landbouwers die hun grond bebossen daalt. Bovendien is de grondwaarde van de beboste landbouwgrond lager dan van de voorheen onbeboste landbouwgrond.
- **De visie dat het platteland hoofdzakelijk een productie-ruimte is voor ons voedsel.** Het (Europese en Vlaamse) landbouwbeleid is nog steeds in hoge mate gericht op het verhogen of minstens behouden van de economische productie. Dit betekent dat een wetgeving (bv. het

mestdecreet) met een negatief effect op de productie zoveel mogelijk vermeden wordt. Zolang bosuitbreiding ondergeschikt blijft aan landbouw zal de 10.000 ha bosuitbreiding slechts zeer langzaam of zelfs nooit plaatsvinden.

Bosuitbreiding in Nederland, Denemarken en Engeland...

Nederland heeft gekozen voor een multifunctioneel platteland. Door deze keuze is 'natuur en bos' een algemeen beleidsthema geworden, dat een gelijkwaardige positie heeft naast de andere functies die het platteland vervult. Bovendien is dit thema er niet het speelveld van de linkse partijen, waar dat in Vlaanderen lange tijd wel het geval leek te zijn.

Zonering is een ander interessant gegeven in de landen waar de bosuitbreiding wel vlot verloopt: Denemarken, de Engelse *New Forest* regio en sommige Nederlandse provincies hebben duidelijke bosuitbreidingszones aangeduid. Het Deense platteland is bv. ingedeeld in 3 zones: zones waar bosuitbreiding gestimuleerd wordt, ontmoedigingszones en zones waar bosuitbreiding verboden is. Het voordeel hiervan is dat investeerders op voorhand weten waar ze aan bosuitbreiding kunnen doen.

In de *New Forest* regio is bosuitbreiding een maatschappelijk project geworden dat werd gerealiseerd door de verschillende bosfuncties te benadrukken. "Bossen zijn leuk (recreatie), leerrijk (educatie) en nuttig (koolstofopslag, gezondheid), maar er zijn er niet genoeg (vandaar bosuitbreiding)." Iedereen kan bijdragen aan de bosuitbreiding: bomen worden aangeplant bij een belangrijk moment in het leven (geboorte, sterfte, verjaardag, huwelijk), als teambuildingsactiviteit, schoolactiviteit, een activiteit voor verenigingen of lokale gemeenschappen. Zo worden kleine (0,4 ha), middelgrote (1 ha) of grote (>1 ha) bossen